

Jämlikhet och tillväxt

Författare: Paula Roth

Ojämligheten i Sverige har vuxit under lång tid. Samma mönster återfinns i de flesta jämförbara länder. De växande klyftorna har stora konsekvenser; för demokratin, för sammanhållningen i samhället och för den enskilda människans makt och möjligheter.

Det är bakgrunden till att LO-kongressen 2016 beslutade att tillsätta jämlikhetsutredningen. Syftet är att beskriva ojämlikhetens framväxt och konsekvenser, förstå vad det är som driver den och att ta fram förslag på hur jämlikheten kan öka. Utredningen ska resultera i en slutrapport till LOs kongress 2020 och ett antal underlagsrapporter innan dess, varav denna är en.

Min förhoppning är att denna rapport tillsammans med jämlikhetsutredningens övriga material ska bidra till en debatt om jämlikhetens betydelse och hur vi når ett Sverige med avsevärt mindre klyftor än idag, där alla människor får komma till sin fulla rätt.

Therese Guovelin

LOs förste vice ordförande

Underlagsrapport till LOs jämlikhetsutredning.

Författaren ansvarar själv för rapportens innehåll och slutsatser.

© Landsorganisationen i Sverige 2018

Grafisk form: LO

Omslagsillustration: Cristina Jäderberg

Tryck: Bantorget Grafiska AB, Stockholm 2018

ISBN 978-91-566-3327-0

LO 18.01 1 000

Innehåll

Sammanfattning	4
1. Introduktion	6
2. Teorier om effekter av ojämlikhet	10
Ojämlikhet leder till lägre investeringar i humankapital och fysiskt kapital	10
Hög ojämlikhet får politiska konsekvenser	12
Ojämlikhet kan öka risken för ekonomisk instabilitet	13
En större andel rika ökar landets sparande	14
Ojämlikhet ökar incitament för att anstränga sig	14
3. Empiriska studier	16
En jämlik fördelning av humankapital gynnar tillväxt	17
Hög ojämlikhet är förknippat med lägre skatter och mindre omfördelning	18
Oklar relation mellan ojämlikhet och ekonomisk stabilitet	19
Incitament och jämlikhet	21
Sambandet mellan ojämlikhet och tillväxt	23
4. Slutsats och diskussion	27
5. Referenser	30
6. Appendix	34

Sammanfattning

OJÄMLIKHETEN HAR ÖKAT i den stora majoriteten av OECD-länder under de senaste decennierna.

Den historiskt höga nivån och hastiga ökning av inkomstskillnaderna i OECD-länderna har lett till en diskussion om vilka konsekvenser detta får för både individers och länders välmående. Sverige sticker ut som det land där inkomstskillnaderna ökat mest, om än från låga nivåer, vilket gör frågan särskilt aktuell för svenska beslutsfattare.

En av de mest aktuella frågorna är hur ojämlikhet påverkar ett lands ekonomiska tillväxt. Bland de nationalekonomiska teorierna finns det stöd för både positiva och negativa effekter av ojämlikhet. De som menar att ojämlikhet leder till lägre tillväxt hävdar att detta sker genom ojämlikhetens negativa påverkan på utbildningsnivån, hälsa, samt politisk och ekonomisk stabilitet. Andra teorier menar att ojämlikhet gynnar tillväxt eftersom det ökar incitamenten att arbeta och investera.

Översikten av den empiriska forskningen om ojämlikhetens effekt på tillväxt visar att det inte finns något globalt, enskilt mönster. Över tid har både negativa och positiva samband hittats och resultaten va-

rierar beroende på vilka mått av tillväxt och ojämlikhet som använts, vilka länder och vilken tidsperiod som studeras. Dock har de senaste årens forskning allt mer visat på negativa samband och lyft fram att ökad ojämlikhet kan vara ett hot mot länders tillväxt. Forskningen visar också att det främst är ojämlikhet i de lägre inkomstgrupperna som har betydelse för tillväxt. Detta ger en fingervisning om hur beslutsfattare ska agera för att motverka negativa effekter av ökande inkomstskillnader. Två viktiga områden som lyfts i forskningen är en jämlik skola och en aktiv omfördelningspolitik.

Frågan om hur ojämlikhet påverkar ekonomisk tillväxt kommer att diskuteras inom den nationalekonomiska forskningen även framöver, särskilt eftersom institutioner som IMF och OECD nyligen lyft frågan och publicerat uppmärksammade rapporter på området.¹ För beslutsfattare kan det vara givande att följa forskningsläget för att få mer kunskap om vilka politiska åtgärder som bör tas för att upprätthålla en hög tillväxtnivå.

¹ Se Cingano (2014) och Ostry et al (2014).

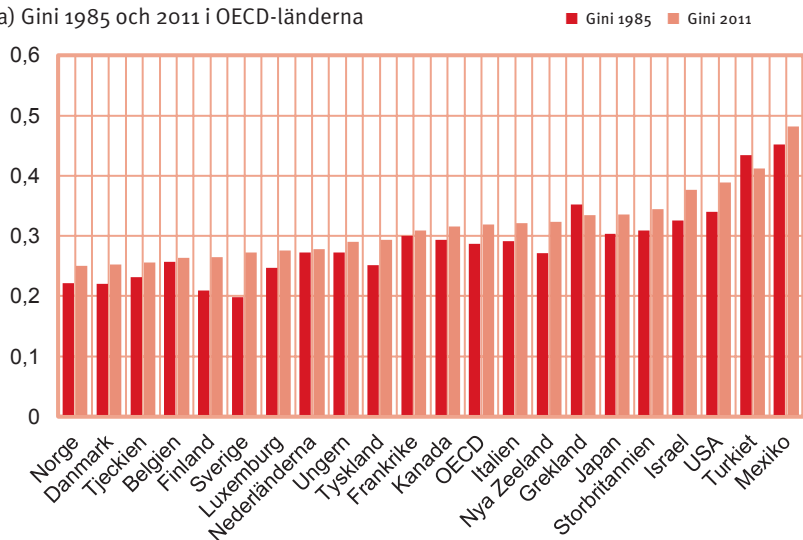
1. Introduktion

OJÄMLIKHETEN HAR ÖKAT i den stora majoriteten av OECD-länder under de senaste decennierna. Sverige, som förvisso gått från en relativt låg nivå, är det land där ökningen varit störst. Diagram 1.1 nedan visar förändringen i Ginikoefficienter för ett antal OECD-länder. Den historiskt höga nivån och hastiga ökning av inkomstskillnaderna i OECD-länderna har lett till en diskussion om vilka konsekvenser detta får för både individers och länders välmående. Inom den nationalekonomiska forskningen har särskilt frågan om ojämlikhetens effekt på ekonomisk tillväxt, mätt som ökningen av ett samhälles produktion av varor och tjänster (BNP), fått stor uppmärksamhet, vilket har gett upphov till en rad teoretiska och empiriska studier. I teorin kan ojämlikhet ha både en positiv och negativ effekt på ett lands tillväxt. De som menar att ojämlikhet har en negativ inverkan på tillväxt hävdar ofta att detta sker genom effekten på utbildning, hälsa samt politisk och ekonomisk stabilitet, samtidigt som andra menar att ojämlikhet leder till högre tillväxt genom att skapa större incitament att arbeta och spara. Det är sedan upp till den empiriska forskningen att avgöra vilken av teorierna som har mest stöd. Detta görs dels genom att studera de olika teorierna var för sig, men också genom att undersöka det direkta sambandet mellan tillväxt och ojämlikhet i olika länder. Ojämlikhet kan mätas i både förmögenhet och inkomster, men i denna översikt är det främst skillnader i inkomster mellan olika grupper som beaktas.

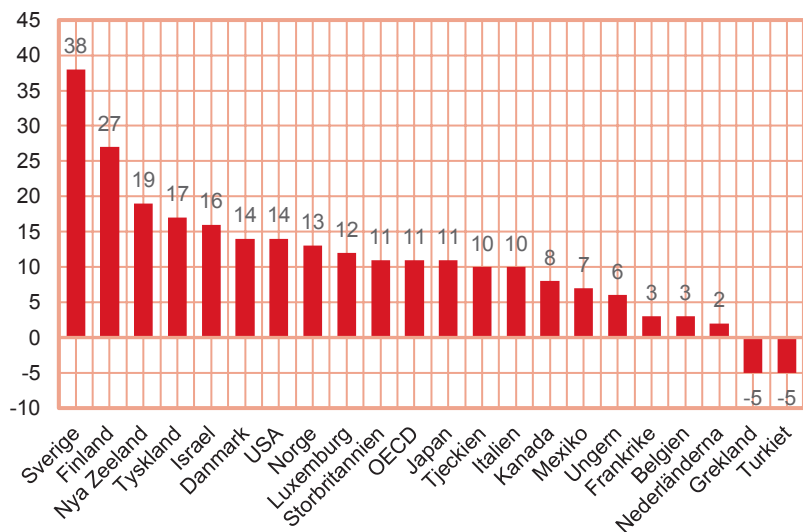
Inom den klassiska nationalekonomin, med tänkare som bland annat Nicholas Kaldor, ansågs ojämlikhet vara nödvändigt för tillväxt. Tillväxt drivs av ekonomiska investeringar, och för att investera krävs att individer sparar en del av sin inkomst. Individer med stor förmögenhet antas spara en större andel av varje tjänad krona, vilket innebär att om de får mer pengar så ökar landets sparande och därmed den ekonomiska tillväxten. Med högre tillväxt skulle även de fattiga få det bättre och ojämlikhet ansågs därför vara ett nödvändigt ont, som på sikt gynnade hela samhället. Under senare halvan av 1900-talet kom istället de neoklassiska teorierna att dominera nationalekonomin, där man fokuserade på

Diagram 1.1 Inkomstjämlighet i OECD-länder 1985–2011

a) Gini 1985 och 2011 i OECD-länderna

b) Förändring av Ginikoefficienter 1985–2011

Källa: OECD (2015).

rationellt beslutsfattande med utgångspunkt i en genomsnittlig individs beteende, vilket gjorde att frågor om ojämlikhet hamnade i skymundan.

På senare tid har ojämlikhet blivit ett allt mer omdiskuterat ämne inom nationalekonomisk forskning, inklusive dess relation till länders tillväxt. Tillgängligheten till jämförande statistik mellan länder gjorde det möjligt att studera sambandet på aggregerad nivå, och de första studierna visade att hög ojämlikhet verkade ha en negativ effekt på tillväxt. För att förstå detta negativa samband arbetade forskare fram ett flertal nya teorier, vilket gav upphov till en ny litteratur kring ämnet. Studierna fick stor uppmärksamhet, vilket drog till sig allt fler forskare. Sedan dess har pendeln svängt både fram och tillbaka, med en del studier som visat att ojämlikhet har en negativ effekt på tillväxt och andra som visat att effekten är positiv.

Efter den senaste finanskrisen har diskussionen dock oftare fokuserat på ojämlikhetens negativa effekter, och ökade inkomstskillnader ses i stor utsträckning som ett hot mot tillväxten. Denna förändrade bild beror delvis på ny empirisk forskning inom området, inte minst från IMF och OECD. Det faktum att litteraturen inte kunnat enas kring ett positivt eller negativt samband visar att det eventuellt inte finns en global, enhetlig relation mellan ojämlikhet och tillväxt. I tabell 6.1 i appendix ser vi en sammanställning av de senaste årens forskning på området.² Här blir det till exempel tydligt hur resultaten kan skilja sig åt beroende på vilket mått av ojämlikhet som använts, vilka år som studerats och vilka länder som inkluderats. En annan viktig lärdom från sammanställningen är att trots att det både finns positiva och negativa samband bland resultaten så visar majoriteten av studierna att hög ojämlikhet har en negativ effekt på tillväxten.³

Den stora mängden forskning på området har genererat många lärdomar som politiker och beslutsfattare kan ha nytta av. Till exempel visar ett flertal studier att ojämlikhet i de lägre inkomstgrupperna har större betydelse för tillväxten än ojämlikhet för hela populationen. Det

2 Urvalet är baserat på en Meta-studie gjord av Neves et al. (2016) som undersökt samtliga artiklar med nyckelorden "tillväxt" och "ojämlikhet", som har studerat ett linjärt empiriskt samband mellan tillväxt och ojämlikhet mätt som ett lands Ginikoefficient i inkomster.

3 Det kan dock vara viktigt att notera att man inte bara bör utgå från antal studier eftersom denna sammanställning inte tar hänsyn till studiernas kvalitet.

betyder att det kan vara fördelaktigt med en politik som gynnar låginkomsttagare, genom att till exempel öka tillgängligheten till högre utbildning och arbete. Sammantaget visar forskningen att en jämlik tillgång på utbildning är en av de drivande faktorerna för hög tillväxt.

I denna rapport diskuteras först de vanligt förekommande teorierna kring sambandet mellan ojämlikhet och tillväxt. Sedan följer en genomgång av de empiriska studierna som testat teoriernas giltighet och som uppskattat det statistiska sambandet mellan ojämlikhet och tillväxt med hjälp av stora mängder data. I det sista stycket görs en sammanfattning av de teoretiska och empiriska studierna, samt dess implikationer för beslutsfattare och politiker.

2. Teorier om effekter av ojämlikhet

SOM NÄMNDES OVAN har den nationalekonomiska teorin kring sambandet mellan ojämlikhet och tillväxt gått i vågor. Från den klassiska nationalekonomin, där man antog att ojämlikhet var en nödvändighet för tillväxt, till dagens teorier som visar att ojämlikhet kan ha både positiva och negativa konsekvenser för tillväxt. Efter finanskrisen och de senaste årens rapporter från OECD och IMF har dock ojämlikhetens negativa effekter fått stor uppmärksamhet i både forskning och media.⁴

I litteraturen hittar man ett flertal olika kanaler som både kan ge positiv och negativ effekt på tillväxt. Till exempel kan ojämlikhet leda till missnöje och politisk instabilitet, som i sin tur avskräcker potentiella investerare. Det kan också minska möjligheten för låginkomsttagare att utbilda sig och finansiera egenföretagande. Båda två är konsekvenser som leder till minskad tillväxt. Samtidigt menar en del att en viss grad av ojämlikhet är nödvändig för att skapa incitament för att anstränga sig och att det har en positiv effekt på ett lands sparande.

Teorierna som presenteras i detta avsnitt tar upp faktorer som kapitalackumulation, omfördelning och beskattning, politisk instabilitet, ekonomisk instabilitet, sparande och incitament för entreprenörskap och innovation. Teoriernas giltighet och empiriska stöd diskuteras sedan i avsnitt 3.

2.1 Ojämlikhet leder till lägre investeringar i humankapital och fysiskt kapital

För att ett lands produktion av varor och tjänster ska öka krävs investeringar i infrastruktur, industri och satsningar på innovation. För att innovationer ska vara möjliga krävs inte bara fysiskt kapital, som maskiner och fabriker, utan också individer, som med hjälp av investeringar i sitt humankapital, anskaffat sig kunskap och idéer. Till skillnad från fysiskt kapital, är humankapital i grunden något som är inneboende i individer. Med tillräckligt mycket pengar kan en enskild individ äga ett

4 Se bland annat Cingano (2014) och Ostry et al. (2014).

lands hela fysiska kapitalstock, men det samma är inte möjligt när det kommer till humankapital. Människans fysiologiska hinder begränsar den enskilda individens möjlighet att ackumulera humankapital. En individ kan till exempel inte arbeta på flera olika företag eller befinna sig på olika platser samtidigt vilket gör att det är viktigt att humankapitalet är spritt över stora delar av befolkningen så att humankapitalet kan användas i olika branscher och geografiska områden. När humankapitalet är lågt eller ojämnt fördelat, saknas det kunskap för att driva innovation, och i sin tur tillväxt.

Huruvida individer har möjlighet att göra investeringar i kapital beror på tillgången på startkapital. Då de flesta inte har tillräckliga medel att själva finansiera uppstarten av ett företag eller en kostsam utbildning, är det viktigt med en fungerande kreditmarknad. Den optimala investeringsnivån uppnås enligt nationalekonomisk teori när samtliga individer har möjlighet att låna och investera upp till den nivå som gör att avkastningen på kapital blir lika stor som räntan. Men vanligtvis har alla inte samma möjlighet att låna och investera. Kapitalmarknader är ofta begränsade så att det krävs en insats, förmögenhet eller fast inkomst för att kunna låna. Om detta innebär att endast mer bemedlade individer har möjlighet att investera, kan det leda till underinvesteringar i både fysiskt kapital och humankapital, och på sikt minskad tillväxt.⁵

Tillgången på krediter påverkar också den sociala rörligheten. Om kreditmarknaden är begränsad hindrar det begåvade individer utan förmögna föräldrar att utbilda sig. Detta hindrar i sin tur den sociala rörligheten. Optimalt är att de individer som är bäst lämpade för att vara till exempel läkare, ingenjörer och politiker ska välja just dessa yrken. Men i ett land med låg social rörlighet får bara en del av befolkning dessa möjligheter, vilket kan ha en negativ effekt på tillväxten.⁶ Även om utbildningen är subventionerad kan ojämlikheten ställa till problem, bland annat genom att det ökar skillnaderna i kvalitet mellan skolor i olika områden, något som till exempel blivit ett allt större problem i Sverige.

En annan viktig faktor som ibland räknas in i humankapitalet är hälsa. En individs hälsa kan också påverkas av ojämlikhetens effekt på

5 Se bland annat Banerjee and Newman (1993) och Galor and Zeira (1993) för teoretiska studier om humankapital, kreditmarknader och ojämlikhet.

6 Se forskning av bland andra Galor (2011) och Hassler, Mora och Zeira (2007).

sjukvården. Om individer med låga inkomster har sämre tillgång till vård, eller får vård av sämre kvalitet, minskar inte bara deras välmående utan också deras arbetsmöjligheter, vilket i sin tur leder till en större ökning av inkomstklyftorna. I ett svenskt perspektiv är viktiga aspekter möjligheten till heltidsarbete, att kunna arbeta ett helt yrkesliv och att komma tillbaka till arbetet efter sjukskrivning och arbetslöshet.

2.2 Hög ojämlikhet får politiska konsekvenser

En vanligt förekommande teori är att hög ojämlikhet leder till större efterfrågan på omfördelning och höga skatter. Många forskare använder sig av medianväljarhypotesen (*median voter theorem*) för att förklara att politiken tenderar att röra sig mot mitten över tid. Enligt teorin måste en politiker som vill maximera sina röster välja den politik som föredras av medianväljaren. I samhällen där några få individer tjänar mycket pengar och majoriteten är låg- och medelinkomsttagare, kommer medianväljaren efterfråga hög omfördelning. Enligt teorin kommer därför samhällen med stora inkomstskillnader ha högre skatter och mer omfördelning av resurser. När skatterna på arbete och kapital är höga sägs incitamenten att arbeta och investera minska, vilket i sin tur leder till en lägre tillväxt.⁷

Medianväljarhypotesen framlades för första gången i mitten av 1900-talet. På senare tid har det kommit nya teorier som hävdar att ojämlikhet kan ha motsatt effekt på skatter och omfördelning. Om stora inkomstskillnader gör att makten förskjuts till de rika, kan de påverka politiken så att den främjar deras intressen, med lägre skatter och minimal omfördelning. På så sätt blir ojämlikheten självförstärkande.⁸

En annan teori handlar om ojämlikhetens effekt på politisk stabilitet. En teori som framhålls av exempelvis Milanovic (2016) är till exempel att höga inkomstskillnader kan urholka ett lands demokrati. Enligt Milanovic har USA redan gått mot att bli en plutokrati, genom att makten förskjutits till de med höga inkomster. Där finansieras de politiska kampanjerna till stor del av medel från enskilda individer, som på så sätt har möjlighet att styra den politiska agendan. I Europa har istället populism ökat, där högerextrema partier fått allt mer makt.

7 Se bland annat Perotti (1996), Alesina och Rodrik (1994) och Persson och Tabellini (1994).

8 Se till exempel Bartels (2008).

I mer extrema fall kan ojämlikhet leda till samhällskonflikt och politisk instabilitet. Om den rika minoriteten äger en stor del av landets ekonomiska tillgångar kan de teoretiskt sett motsätta sig en politik som missgynnar dem, genom att till exempel utnyttja sin maktställning för att påverka politiken eller till och med genomföra en statskupp. Alesina och Perotti (1996) undersöker detta mer ingående och utvecklar en teoretisk modell som studerar sambandet mellan ojämlikhet, politisk instabilitet och tillväxt. Den ökade osäkerheten som detta innebär leder till minskade investeringar, både från utländska och inhemska investerare. Eftersom investeringar är en nödvändig drivkraft för tillväxt, kommer det påverka tillväxten negativt.⁹

2.3 Ojämlikhet kan öka risken för ekonomisk instabilitet

Efter finanskrisen 2008 har flertalet ekonomer diskuterat huruvida krisen orsakades av den ökande ojämlikheten i USA. Studier har till exempel visat att de stora inkomstskillnaderna lett till ökad skuldsättning. Den amerikanska nationalekonomen Raghuram Rajan skriver i sin uppmärksammade bok från 2010 att de stora inkomstskillnaderna och bristen på sociala skyddsnet var huvudorsakerna till krisen. För att minska missnöjet uppmuntrades låg- och medelinkomsttagare att ta billiga krediter för att upprätthålla eller öka sin konsumtion. Detta, tillsammans med avregleringar inom finanssektorn, ledde fram till en ohållbar lånebubbla som enligt Rajan orsakade finanskrisen.¹⁰

Medan Rajan hävdar att krisen föranleddes av en ökad efterfrågan på krediter, pådriven av politiker och kreditgivare, menar andra att det snarare var en effekt av ökat utbud. När de rikas inkomster blir större, ökar de sitt sparande, vilket minskar räntorna och gör krediter billigare och mer tillgängliga.¹¹ Oavsett underliggande orsak är många forskare överens om att den ökande inkomstojämlikheten spelade en avgörande roll för den ekonomiska instabiliteten som föranledde finanskrisen i USA, och som senare spred sig till resten av västvärlden.

En teori som har en betydelse för inkomstskillnadernas effekt på

⁹ För mer läsning, se bland annat Alesina et al. (1996), Alesina och Perotti (1996) och Acemoglu och Robinson (2000).

¹⁰ Rajan (2010).

¹¹ Se till exempel Kumhof, Ranci re och Winant (2015).

hushållens skulder är den relativa inkomsthypotesen, formulerad av ekonomen James Duesenberry redan 1949. Idén är att hushållens sparande påverkas av hushållets relativa position i inkomstfördelningen. Hushållen kommer jämföra sig med andra hushåll i sin närhet och vilja konsumera på samma nivå som dem de jämför sig med. Minskar hushållets inkomst i relation till andra i sin omgivning kommer de behöva minska sitt sparande för att kunna hålla den relativa konsumtionsnivån konstant. Detta innebär att ökande inkomstskillnader leder till minskat sparande, och kanske även ett större kredittagande, vilket i sin tur kan ha negativ effekt på tillväxt.

2.4 En större andel rika ökar landets sparande

Ovanstående teorier förutsäger att ojämlikhet leder till minskad tillväxt, men det finns även teorier som menar att ojämlikhet gynnar tillväxt. Diskussionen om sambandet mellan ojämlikhet, sparande och tillväxt går tillbaka till den klassiska nationalekonomins *nedslippringsteori* (*trickle-down economics*), som hävdar att ojämlikhet tillåter de rika att spara och bli förmögna. En andel av deras förmögenhet kommer investeras och på så sätt öka tillväxten, vilket på sikt gör att alla får det bättre. Denna teori bygger på att sparande ökar med förmögenhet, det vill säga, en rik person är mer benägen att spara en större andel av varje intjänad krona. Om antalet rika personer ökar, har det en positiv effekt på landets sparande och investeringar, vilket är en drivkraft för tillväxt. Ojämlikhet ses alltså som ett nödvändigt ont för tillväxt.¹²

2.5 Ojämlikhet ökar incitament för att anstränga sig

En klassisk diskussion inom nationalekonomin är avvägningen mellan ojämlikhet och effektivitet. Ett argument är att individer ofta sporras av hög ojämlikhet, eftersom det ökar skillnaden mellan avkastningen vid bra och dåliga resultat. Stora inkomstskillnader ökar enligt teorin incitamenten att anstränga sig, vilket i sin tur ökar produktiviteten, och på sikt även tillväxten. Även här ses omfördelning som något som hämmar tillväxten, eftersom det minskar incitamenten.¹³

¹² Återfinns i tidiga nationalekonomiska texter, se bland annat Kaldor (1956).

¹³ Se bland annat Okun (1975) för en diskussion om ojämlikhet och effektivitet.

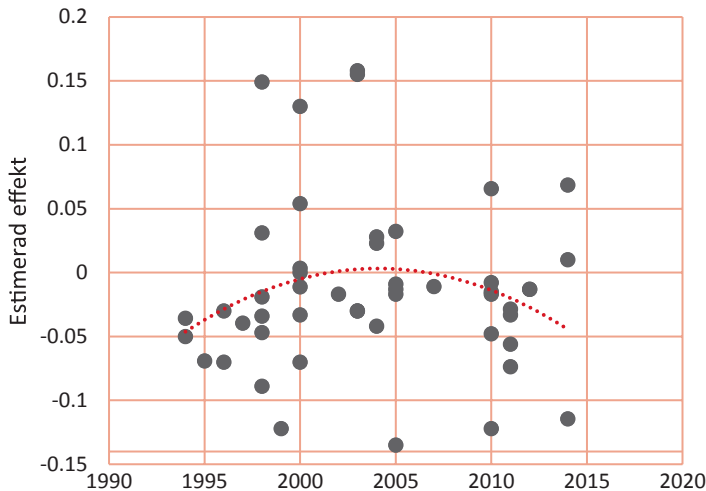
På samma sätt diskuteras ojämlikhetens positiva effekt på entreprenörskap och innovation. Foellmi och Zweimüller (2006) menar bland annat att innovation endast är möjlig om det finns tillräckligt många rika som har möjlighet att konsumera de innovativa produkterna. Andra argumenterar för att ojämlikheten i sig är en drivkraft för individer att vara kreativa och innovativa. Acemoglu, Robinson och Verdier (2015) argumenterar till exempel för att ojämlikhet främjar innovation genom att öka incitamenten för entreprenörskap.

3. Empiriska studier

VAD SÄGER DEN EMPIRISKA forskningen om effekten av ojämlikhet på ett lands ekonomi? I föregående avsnitt presenterades de vanligt förekommande teorierna om relationen mellan ojämlikhet och tillväxt. I detta avsnitt diskuteras huruvida det finns stöd för teorierna i empirin, men också vad de empiriska studierna säger om det direkta sambandet mellan ojämlikhet och tillväxt i olika länder.

Under tidigt 1990-tal började den teoretiska forskningen visa att ojämlikhet kunde leda till lägre tillväxt, något som också fick stöd av den empiriska forskningen. Under 2000-talet kom dock studier som med andra metoder och statistik visade på positiva effekter av ojämlikhet. Efter

Diagram 3.1 Empiriska resultat för sambandet mellan ojämlikhet och tillväxt

Källa: Neves (2016).

finansskrisen 2008 har trenden återigen svängt mot negativa resultat. I diagram 3.1 ser man hur de empiriska resultaten svängt sedan 1990-talet.

Det visar att det är svårt att dra några generella slutsatser kring ojämlikhetens effekter på ett lands tillväxt. I tabell 6.1 i appendix presenteras en sammanställning av de empiriska studier som undersökt frågan och trots blandade resultat, visar dock majoriteten av studierna att ojämlikhet har en negativ effekt på tillväxt. Bland de presenterade teorierna finns det några teorier som har stort stöd i den empiriska forskningen, vilket gör att man kan säga något om åtminstone vilka kanaler som verkar vara viktigast för inkomstskillnaders effekt på tillväxt.

3.1 En jämlik fördelning av humankapital gynnar tillväxt

För att förstå om och hur ojämlikhet påverkar ett lands tillväxt är det viktigt att studera de förslagna teoriernas giltighet. Flera är dock svåra att testa eftersom det saknas bra mått på många av variablerna som underbygger teorierna. Den teori som undersökts mest och som även fått mest stöd i litteraturen handlar om vikten av kapitalackumulation, och då främst av humankapital.

Enligt teorin är begränsade kreditmarknader en av orsakerna till att ojämlikhet leder till minskade investeringar i humankapital. För att testa denna teori vill man mäta sambandet mellan kreditmarknadens tillgänglighet och ackumulerat humankapital i olika länder. Humankapital kan till exempel mätas som ett lands genomsnittliga utbildningsnivå eller som andel inskrivna i någon form av högre utbildning, men att mäta kredittillgänglighet är svårare. Perotti (1996) använder sig bland annat av nivån på inhemska krediter i relation till BNP som ett mått på kredittillgängligheten, men hittar ingen relation mellan detta mått och tillväxt. Han gör istället en direkt jämförelse mellan jämlikhet – mätt som storleken på medelklassen¹⁴ – och investeringar i humankapital och kan visa att investeringarna är högre i mer jämlika samhällen.

Social rörlighet ger också en indikation på om individer har möjlighet att välja den utbildning eller yrke de är mest lämpade för. Flera studier

¹⁴ Medelklassens storlek mäts som andelen individer med inkomster i spannet 25 procent över och under medianinkomsten. Perotti använder detta mått då han menar att det är mindre känsligt för mätfel.

visar att social rörlighet påverkas negativt av ojämlikhet,¹⁵ vilket i sin tur kan påverka tillväxten negativt.¹⁶

Hälsa har sammankopplats med ojämlikhet i flera olika studier. I en rapport från 2015 sammanfattas de senaste årens forskningsresultat från främst utvecklade länder och i majoriteten av studierna har högre inkomstskillnader lett till sämre hälsa och välmående.¹⁷ Samtidigt har andra studier visat att dålig hälsa i sin tur har en negativ effekt på individers möjlighet att arbeta och studera, vilket leder till lägre tillväxt.¹⁸

3.2 Hög ojämlikhet är förknippat med lägre skatter och mindre omfördelning

En annan teori tittar på ojämlikhetens politiska konsekvenser. I dess mildare form hävdas det att ojämlikhet leder till en ökad efterfrågan på högre skatter och mer omfördelning, vilket minskar incitamenten att arbeta och investera. Inom den empiriska forskningen finns inte mycket stöd för denna teori. Till exempel visar Perotti (1996) att länder med hög ojämlikhet snarare har lägre skatter och mindre omfördelning. Dessutom visar hans undersökning att låga skatter inte är associerade med hög tillväxt, utan att det snarare är tvärtom. Hans resultat bekräftas av studier av bland andra Bergh and Henrekson (2011) och Ostry et al. (2014) som studerar OECD-länderna, samt De Mello och Tiongson (2006), som undersöker ett urval av både fattiga och rika länder, där Sverige är ett av dem. Ingen av studierna hittar ett negativt samband mellan omfördelning och tillväxt. I en närliggande studie visar Rodrik (1998) att öppna ekonomier, som handlar mycket med andra länder, oftast har en stor offentlig sektor. Handel innebär att man utsätter sig för större externa risker eftersom man också påverkas av den ekonomiska situationen i omgivande länder. Rodrik menar att offentliga utgifter fungerar som en försäkring som skyddar mot den externa risken som handeln utgör. Eftersom handel är gynnsamt för ett lands tillväxt, är detta ytterligare ett argument för att skatter och omfördelning inte behöver vara negativt för tillväxt. Vidare, har en rapport från OECD

15 Se bland annat D'Addio, 2007; Corak, 2013 och Chetty et al., 2014.

16 Se bland annat Alesina et al., 1996 och Aisen och Veiga, 2013.

17 Se Pickett och Wilkinson (2015).

18 Se Madsen (2016) för en studie över sambandet mellan hälsa och humankapital.

visat att omfördelning som fokuserar på aktiva åtgärder, till exempel genom att öka sysselsättningen, snarare än passiva åtgärder som bidrag, faktiskt leder till ökad tillväxt.¹⁹

Det finns även stöd för att ojämlikhet kan leda till politisk instabilitet. Två nyligen publicerade studier har visat att hög ojämlikhet leder till fler regeringskriser och minskar ett lands grad av demokrati.²⁰ Dessa studier är dock inte särskilt relevanta ur ett svenskt perspektiv eftersom Sverige i samtliga studier räknas som ett politiskt mycket stabilt land.²¹ Att politisk instabilitet har en negativ inverkan på tillväxt finns det stöd för i empirisk forskning inom både nationalekonomi och andra discipliner.²² Detta beror dels på att osäkerheten minskar landets attraktivitet för investeringar, dels på att ett osäkert styre gör det svårt för regeringen att planera långsiktigt. Detta medför att politiska beslut skjuts upp eller inte är optimala för befolkningens välbefinnande på lång sikt. Det påverkar också befolkningens vilja att utbilda sig och arbeta i landet.

3.3 Oklar relation mellan ojämlikhet och ekonomisk stabilitet

Ojämlikhet har även effekt på ett lands ekonomiska stabilitet. Många ekonomer är idag överens om att den ökande ojämlikheten var en av orsakerna till finanskrisen 2007. Framstående nationalekonomer som Robert Reich, Joseph Stiglitz och Raghuram Rajan har skrivit populärvetenskapliga böcker om hur ökade inkomstskillnader ledde till hög belåning och en kreditbubbla som, när den slutligen sprack, orsakade finanskrisen.²³ Bland de empiriska studier som gjorts verkar det dock oklart om det finns något generellt samband mellan ojämlikhet och finanskriser. I en studie som tittat på finanskriser i 14 länder mellan 1920 och 2000 hittar man ingen relation mellan ökade inkomstskillnader och kreditbubblor eller finansiella kriser.²⁴

19 Se Arjona (2001).

20 Se Dutt och Mitra (2008) och Agnello et al. (2017).

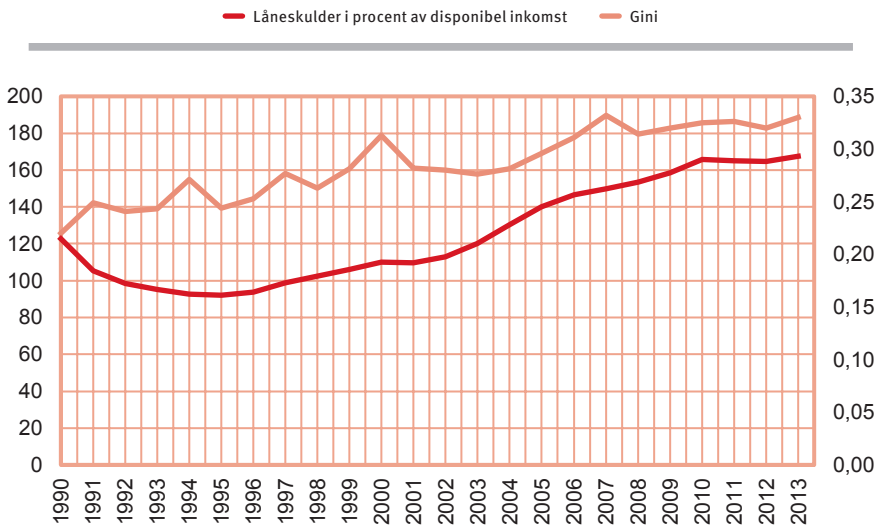
21 I Dutt och Mitra (2008) finns en lista med index över länders politiska instabilitet som går mellan 0 och 1. Enligt denna lista har samtliga nordiska länder värdet 0, vilket innebär att de räknas som helt politiskt stabila.

22 Se till exempel Alesina et al. (1996).

23 Se Rajan (2010), Reich (2010) och Stiglitz (2012).

24 Se Bordo och Meissner (2012).

Diagram 3.2 Ginikoefficient och skuldkvot i Sverige 1990–2013

Källa: Riksbanken och SCB.

Däremot finns det stöd för den relativa inkomsthypotesen som menar att individers efterfrågan inte bara påverkas av den egna inkomsten utan av vad andra i ens närhet konsumerar. Adair och Morse (2016) visar till exempel att ökad konsumtion bland höginkomsttagare leder till att även de med lägre inkomster ökar sin konsumtion även när de inte haft egna inkomstökningar. Andra studier har visat att detta samband även existerar i länder som Tyskland och Nederländerna.²⁵ Det vore intressant att se en liknande empirisk studie i Sverige, eftersom både hushållens skulder och inkomstskillnader är på historiskt höga nivåer. Diagram 3.2 visar att både Ginikoefficienten²⁶ och skuldkvoten ökat i Sverige sedan 1990. Riksbanken har nyligen publicerat rapporter som visar att hushål-

²⁵ Se till exempel Georgarakos et al (2014) för Nederländerna och Drechsel-Grau och Schmidt för Tyskland (2014).

²⁶ Ginikoefficienten visar hur inkomsterna är fördelade i en viss population. Ginikoefficienten har ett värde mellan 0 och 1, där 0 innebär att alla individer har exakt lika stora tillgångar (dvs total jämlikhet) medan 1 innebär total ojämlikhet.

lens skulder ökar bankernas sårbarhet.²⁷ Därför har man också under senare år infört åtgärder så som amorteringskrav och bolånetak. Samtidigt har Finansinspektionen undersökt betalningsförmågan hos svenska bolånetagare och kommit fram till att hushållen överlag har goda marginaler och klarar av både räntehöjningar och inkomstsänkningar.²⁸

Relationen mellan sparande och ojämlikhet hör ihop med ovanstående diskussion kring belåning och inkomstskillnader. Även om rika sparar mer än fattiga,²⁹ visar de nämnda studierna att detta inte nödvändigtvis leder till ökad tillväxt. I en ny studie där nedsippingsteorin undersöks i 65 länder, bland annat Sverige, finns inget stöd för att en politik som gynnar de rika leder till ökade inkomster för alla. Studien visar snarare att transfereringen av inkomst från de fattiga till de rika är större än tvärtom – att ge mer pengar till de rika har alltså inte haft den önskade effekten.³⁰ Den senaste finanskrisen visar också att det kan vara mer gynnsamt med en politik som minskar inkomstskillnader istället för att öka dem.

3.4 Incitament och jämlikhet

När det kommer till frågan om incitament och entreprenörskap, saknas stöd för att ojämlika länder skulle vara mer innovativa. Tittar man på Global Innovation Index årliga ranking av innovativa länder, har Sverige sedan 2013 legat i topp tre, före mer ojämlika länder som USA, Australien och Nya Zeeland.³¹ I topp tio ligger även Danmark och Finland, två länder som liksom Sverige har låg ojämlikhet och hög välfärd.

Inom litteraturen används ofta patent som ett mått på innovation. Diagram 3.3 visar patent per 1 000 invånare för 30 OECD-länder mellan åren 1995 och 2005. Inte heller här syns något positivt samband mellan ojämlikhet och innovation, det ser snarare ut som att länder med hög ojämlikhet har färre patent än mer jämlika länder. USA, med hög ojämlikhet och innovationsnivå, sticker istället ut bland de andra topprankade länderna.

Genomgången visar att vissa teorier har mer stöd än andra. Eftersom humankapital återkommer som en grundläggande faktor för tillväxt, är

27 Se Riksbanken (2017).

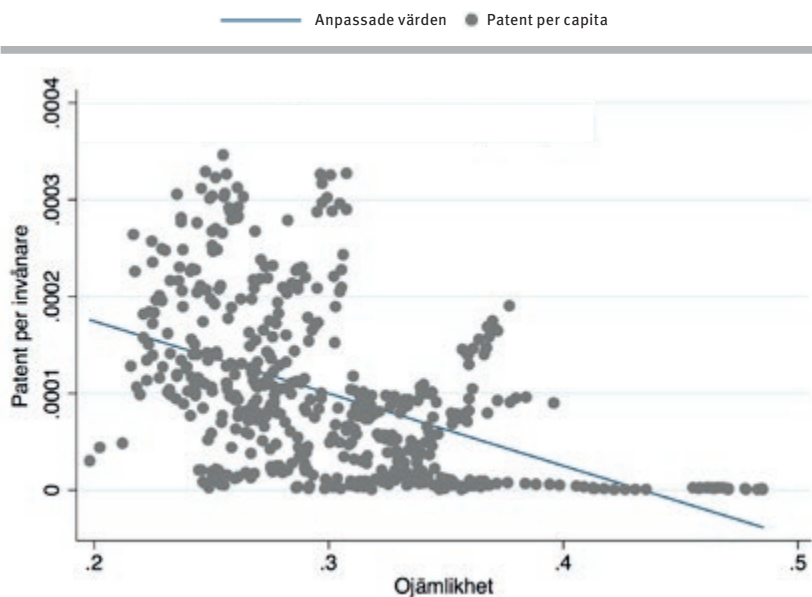
28 Finansinspektionen (2016).

29 Se till exempel Dynan, Skinner och Zeldes (2004).

30 Se Akinci (2017).

31 Se <https://www.globalinnovationindex.org> för mer information om innovationsrankingen.

Diagram 3.3 Gini och patent per 1 000 invånare för 30 OECD-länder, 1995–2013

Källa: Patentdata från OECD Statistics. Ojämlighet är mätt som Ginikoefficienter från The Standardized World Income Inequality Database (SWIID).

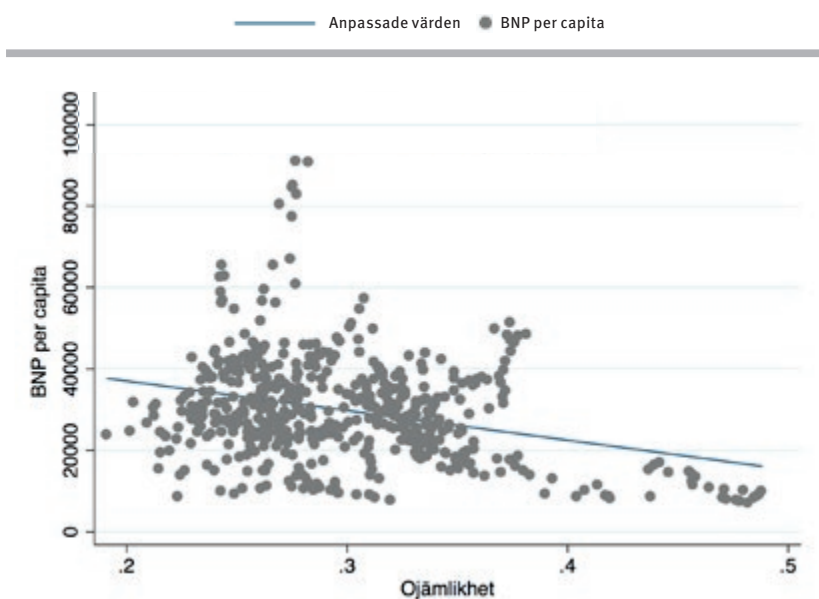
det viktigt att förstå vad som påverkar individers möjligheter att öka sin kompetens. Som flera studier påvisat, leder ojämlikhet till lägre social rörlighet och försämrade utbildningsmöjligheter för låginkomsttagare. En annan faktor som är relevant för ett land som Sverige är nivån på hushållens skulder. Även om studierna inte visat ett direkt samband mellan ojämlikhet och ekonomisk instabilitet, verkar det finnas visst stöd för att ojämlikhet kan öka hushållsbelåning, vilket i sin tur kan göra hushållen mer känsliga för ekonomiska svängningar och som i USA 2008, i värsta fall leda till en finansiell kris.

Även faktorer som hälsa, fertilitet och politisk instabilitet har visat sig ha en påverkan på tillväxt. Dock är detta mest relevant i mindre utvecklade länder, där tillgång till utbildning och hälsa är starkt beroende av inkomsten och fertiliteten högre än i OECD-länderna.

3.5 Sambandet mellan ojämlikhet och tillväxt

Forskningen har ännu inte kommit fram till ett enhetligt svar kring hur ojämlikhet påverkar tillväxt totalt sett. En enkel kartläggning visar att vid en första anblick så har länder med hög Ginikoefficient ofta lägre BNP per capita. Diagram 3.4 visar observationer för OECD-länderna mellan 1995 och 2013.

Diagram 3.4 Ginikoefficient och BNP per capita i OECD-länderna, 1995–2013

Källa: BNP per capita från OECD Statistics. Ojämlikhet är mätt som Ginikoefficienter tagna från The Standardized World Income Inequality Database (SWIID).

För att kunna säga något om det faktiska sambandet krävs dock att man tar hänsyn till andra faktorer som påverkar tillväxt, till exempel utbildningsnivå, demografi, hälsa, variationer mellan år och så vidare. I studier som tagit hänsyn till dessa faktorer, samt använt olika statistiska modeller för att säkerställa att resultaten är signifikanta, finns det stor variation mellan resultaten. Som nämndes tidigare, har de empiriska resultaten påvisat att ojämlikhet både kan ha negativ och positiv effekt

på tillväxt. En sammanfattning av den existerande litteraturen finns i tabell 6.1 i appendix. Sammantaget visar den att det inte verkar finnas något generellt förhållande mellan ojämlikhet och tillväxt. Tittar man på sammanfattningen av resultaten ser man dock att majoriteten, 36 av 50 studier, visar att ojämlikhet leder till minskad tillväxt.

En av de största utmaningarna har varit bristande datakvalitet. Ojämlikhetsstatistik skiljer sig ofta åt mellan länder, vilket gör jämförande studier svåra. Den statistik som de tidiga studierna använde sig av blev kritiserad för att vara bristfällig och 1996 satte två forskare, Deininger och Squire, upp krav på tillförlitlighet som data på ojämlikhet bör följa.³² De satte även ihop ett eget dataset med ojämlikhetsuppgifter för olika länder som sedan använts av majoriteten av efterföljande studier. Det finns även andra aktuella försök att skapa databaser med jämförande data, till exempel LIS (Luxembourg Income Survey), Standardized World Income Inequality Database (SWIID) och WID (World Wealth and Income Database).

Det är inte heller uppenbart vilken typ av mått på ojämlikhet som är lämpligast. Vanligast är Ginikoefficienten för inkomster, men det kan också vara relevant att studera fördelningen av förmögenheter och kapital, både i form av fysiskt kapital och humankapital. Till exempel visar flera studier att förmögenhetsojämlikhet har större påverkan på tillväxt än ojämlikhet i inkomster.³³ Detta kan bero på att förmögenhet har större betydelse än inkomst för de kanaler som visat sig ha stor påverkan på tillväxt, som till exempel investeringar i kapital.

Senare studier har också kritiserat användningen av ett generellt mått som Ginikoefficienten, eftersom det inte säger något om hur inkomstfördelningen ser ut i olika grupper eller hur förändringen i ojämlikhet sett ut över tid. Banerjee och Duflo (2003) använder Deininger och Squires dataset och tittar på ett urval av både utvecklingsländer och utvecklade länder (bland annat Sverige). Deras studie visar att det kan vara missvisande att titta på nivån av ojämlikhet i en period, utan att man istället bör använda förändring av ojämlikhet som mått.

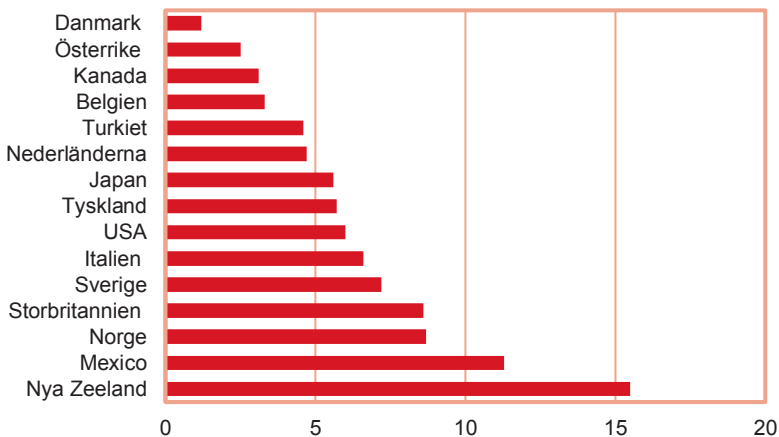
För Sveriges del är det kanske mest relevant att titta på de studier som fokuserat på utvecklade länder. Voitchofsky (2005) använder sig av en-

³² Se Deininger och Squire (1998) för mer information.

³³ Se Neves et al. (2016).

kätundersökningar från 25 utvecklade länder, där samtliga skandinaviska länder ingår. Hon studerar hur ojämlikhet i olika delar av inkomstfördelningen påverkar tillväxten. Hennes mått på ojämlikhet i toppen och botten av distributionen är relationen mellan den 90 och 75 inkomstpercentilen och mellan den 50 och 10 percentilen. När hon kontrollerar för båda måtten visar resultaten att det endast är ojämlikhet i de lägre grupperna, det vill säga 50/10-ration, som har en statistiskt signifikant påverkan på tillväxten, och denna påverkan är negativ. Hennes resultat får stöd av en OECD-rapport från 2014 där 31 OECD-länder mellan åren 1970 och 2010 studeras (Cingano, 2014). I studien används harmoniserade data och vedertagna statistiska metoder för att studera sambandet mellan ojämlikhet och tillväxt. Resultatet visar att en minskning av ojämlikheten med en "Ginipoäng"³⁴ över en femårsperiod ökar tillväxten med 0,8 procentenheter. I samma studie undersöks och kvantifieras tillväxtpotential i ett urval av OECD-länder under perioden 1990–2010. Diagram 3.5 visar att Sverige hade kunnat ha 7,2 procentenheter högre tillväxt om ojämlikheten inte ökat.

Diagram 3.5 Tillväxtpotential i ett urval av OECD-länder, 1990–2010

Källa: Cingano (2014).

³⁴ Författaren mäter här Gini från 0 till 100, istället för 0–1, där 100 är total ojämlikhet och 0 total jämlikhet. En ökning från 0 till 1 är alltså en så kallad Ginipoäng.

Likt Voitchovsky (2005), kan Cingano visa att det främst är ojämlikhet i de lägre inkomstskikten som påverkar tillväxten negativt. Cingano drar slutsatsen att en viktig uppgift för beslutsfattare är att hindra låginkomsttagare från att hamna längre ner i inkomstfördelningen. Detta kan åtgärdas med hjälp av transfereringar och bidrag, men också genom satsningar på att minska arbetslösheten och öka tillgången på utbildning.

Andra studier har fokuserat mer på olika mått på tillväxt. I en rapport från IMF visar Berg och Ostry (2011) att det är förändring i tillväxt istället för genomsnittlig tillväxt som påverkas mest av ojämlikhet. I en relaterad studie visar Halter, Oechslin och Zweimüller (2014) att resultaten varierar beroende på vilken tidshorisont som undersöks. De visar att ojämlikhet kan leda till ökad tillväxt på kort sikt, men på lång sikt är effekten negativ.³⁵

Det är också tydligt att resultaten skiljer sig åt beroende på vilka länder som inkluderats i studien, till exempel har flertalet studier visat att resultaten kan skilja sig åt mellan utvecklingsländer och utvecklade länder. Barro (2000) finner att ojämlikhet har en negativ inverkan på tillväxt i utvecklingsländer, men att effekten är positiv i utvecklade länder. Hans resultat att ojämlikhet har negativ inverkan på tillväxt i utvecklingsländer bekräftas också av senare studier, medan andra studier visat på negativa effekter även i utvecklade länder.³⁶

³⁵ Se Halter et al (2013).

³⁶ Se tabell 6.1 för en sammanställning av både negativa och positiva resultat.

4. Slutsats och diskussion

ÖVERSIKTEN AV FORSKNINGEN om ojämlikhetens effekt på tillväxt visar att det inte finns något globalt, enskilt mönster. Till exempel varierar resultaten beroende på vilket mått av tillväxt som använts, vilka länder och vilken tidsperiod som studeras, samt vilket mått på ojämlikhet som används. Dock har de senaste årens forskning allt mer visat på negativa samband och lyft fram att ökad ojämlikhet kan vara ett hot mot länders tillväxt.

Även den teoretiska litteraturen har visat att ojämlikhet kan ha både positiva och negativa effekter på tillväxt. Forskningen pratar här ofta om hur ojämlikhet påverkar tillväxt genom olika kanaler. Ojämlikhet kan till exempel påverka möjligheterna för låg- och medelinkomsttagare att investera i utbildning och kapital. Det kan också leda till politisk och ekonomisk instabilitet som i sin tur skadar landets tillväxt. Det finns också argument för att ojämlikhet har en positiv effekt på tillväxt, eftersom det kan leda till ökade incitament att arbeta och investera. En viktig slutsats är att de olika kanalerna kan verka samtidigt, i motsatt riktning, vilket gör att den slutgiltiga effekten på tillväxten är svår att förutsäga.

Den empiriska forskning som utrett teoriernas giltighet visar att ojämlikhetens negativa effekt på investeringar i humankapital är en av de kanaler som har störst påverkan på tillväxt. Politisk instabilitet är också en källa till minskad tillväxt och där ojämlikhet verkar spela en stor roll, det är dock inte lika relevant i länder där statskupper är ett sällsynt fenomen och graden av demokrati hög. Huruvida ojämlikhet leder till ekonomisk instabilitet är fortfarande omdiskuterat i litteraturen, men det finns stöd för att ojämlikhet kan leda till att hushållen belånar sig mer, vilket i sin tur kan öka risken för finansiella kriser.

Sverige sticker ut som ett land där inkomstskillnaderna ökat mest, om än från låga nivåer. Om man väljer att följa institutioner som OECD och IMF, som i flera studier lyft fram ojämlikhetens negativa konsekvenser, bör Sverige ta fram politik för att motverka än större ökning av

ojämlikheten. Enligt beräkningar från OECD har denna kraftiga ökning, om än från låg nivå, minskat Sveriges tillväxtpotential med drygt 7 procentenheter. Även om siffran i sig bör tas med en nypa salt eftersom forskningsläget saknar ett entydigt svar, ger det en indikation om vinsterna med en ökning av jämlikheten.

Forskningen har också lyft några områden där det finns särskilt utrymme för politiker och beslutsfattare att göra skillnad. Flera studier visar till exempel att det som har störst påverkan på tillväxt, är ojämlikhet i de lägre inkomstgrupperna – och då inte bara de fattigaste tio procenten utan även ojämlikhet i den lägre medelklassen.³⁷ En viktig uppgift för beslutsfattare blir därför att se till att inkomsterna i dessa grupper inte halkar efter. Detta gäller inte bara inkomst från lönearbete, utan också nivåerna i till exempel sjuk- och arbetslöshetsförsäkring. Inkomstnivån i de lägre grupperna har också en tydlig koppling till investeringar i utbildning och hälsa. För att lyfta låginkomsttagare och förhindra en ökad inkomstspridning i dessa grupper är det viktigt med en jämlik tillgång till sjukvård och utbildning. Forskningen i stort är överens om att ökad ojämlikhet leder till sämre möjligheter till en kvalitativ och jämlik utbildning, vilket i sin tur har negativ effekt på tillväxten. Att investera i en jämlik skola, där alla oavsett bakgrund har möjlighet att få en högre utbildning, bör därför leda till ökad tillväxt.

Omfördelning är ett sätt att minska inkomstskillnader. En studie från OECD har visat att omfördelning inte har en negativ effekt på tillväxt i de studerade länderna, där Sverige är ett av dem, särskilt om en skillnad görs på aktiva och passiva insatser. En aktiv omfördelning, som stimulerar sysselsättning genom till exempel arbetsmarknadsprojekt och barnomsorg, har en positiv effekt på tillväxt, medan mer passiva insatser, som ekonomiskt bistånd och andra passiva transfereringar, kan leda till minskad tillväxt. I studien räknas försäkringsersättningar varken som en aktiv eller passiv åtgärd, men tidigare studier har visat att sjukförsäkring och andra hälsoutgifter leder till högre tillväxt.³⁸

Frågan om hur ojämlikhet påverkar ekonomisk tillväxt kommer att diskuteras inom den nationalekonomiska forskningen även framöver, särskilt eftersom institutioner som IMF och OECD nyligen lyft frågan

37 Medelklassen definieras oftast som de med inkomster 25 procent över och under medianinkomsten.

38 Arjona et al. (2001). Studien är gjord på ett urval av 20 OECD-länder, där Sverige är ett av dem.

och publicerat uppmärksammade rapporter på området.³⁹ För beslutsfattare kan det vara givande att följa forskningsläget för få mer kunskap om vilka politiska åtgärder som bör tas för att upprätthålla en hög tillväxtnivå.

³⁹ Se Cingano (2014) och Ostry et al (2014).

5. Referenser

- Acemoglu, D., Robinson, J. A., och Verdier, T. (2015). Asymmetric Growth and Institutions in an Interdependent World. *Working paper*.
- Acemoglu, D., och Robinson, J. A. (2000). Why Did The West Extend The Franchise? Democracy, Inequality, and Growth in Historical Perspective. *Quarterly Journal of Economics*, 115(4): 1167–1199.
- Agnello, L., Castro, V., Tovar Jalles, J. och Sousa, R. (2017). Income Inequality, Fiscal Stimuli and Political (In)Stability. *International Tax Public Finance*, 24: 484–511.
- Aisen, A. och Veiga, F. J. (2013). How Does Political Instability Affect Economic Growth? *European Journal of Political Economy*, 29: 151–167.
- Akinci, M. (2017). Inequality och Economic Growth: Trickle Down Effect Revisited. *Development Policy Review*, 1.
- Alesina, A., Özler, S., Roubini, N., och Swagel, P. (1996). Political Instability and Economic Growth. *Journal of Economic Growth*, 1(2): 189–211.
- Alesina, A. och Perotti, R. (1996). Income Distribution, Political Instability, and Investment. *European Economic Review*, 40(6): 1203–1228.
- Alesina, A. och Rodrik, D. (1994). Distributive Politics and Economic Growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 109(2): 465–490.
- Arjona, R., Ladaique, M., och Pearson, M. (2001). Growth Inequality and Social Protection. *OECD Labour Market and Social Policy Occasional Papers*, No. 51. OECD Publishing, Paris.
- Banerjee, A. V. och Duflo, E. (2003). Inequality and Growth: What Can the Data Say?. *Journal of Economic Growth*, 8(3): 267–299.
- Banerjee, A., och Newman, A. (1993). Occupational Choice and the Process of Development. *Journal of Political Economy*, 101: 274–298.
- Barro, R. J. (2000). Inequality and Growth in a Panel of Countries. *Journal of Economic Growth*, 5: 5–32.
- Bartels, L. M. (2008). *Unequal Democracy: The Political Economy of a New Gilded Age*. Princeton: Princeton University Press.

- Berg, A., och Ostry, J. D. (2011). Inequality and Unsustainable Growth: Two Sides of the Same Coin?. IMF Staff Discussion Note 11/08 (Washington: International Monetary Fund).
- Bergh, A., och Henrekson, M. (2011). Government Size and Growth: A Survey and Interpretation of the Evidence. *Journal of Economic Surveys*, 25(5): 872–897.
- Bertrand, M., och Morse, A. (2016). Trickle-Down Consumption. *Review of Economics and Statistics*, 98(5): 863–879.
- Bordo, M. C. och Meissner, C. M (2012). Does Inequality Lead to a Financial Crisis? *NBER Working Paper*.
- Castelló-Climent, A. (2010). Inequality and Growth in Advanced Economies: An Empirical Investigation. *Journal of Economic Inequality*, 3: 293–321.
- Cingano, F. (2014) Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth. *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, No. 163, OECD Publishing.
- Deininger, K., och Squire, L. (1998). New Ways of Looking at Old Issues: Inequality and Growth. *Journal of Development Economics*, 57: 259–287.
- Dutt, P., och Mitra, D. (2008). Inequality and the Instability of Polity and Policy. *The Economic Journal*, 118 (531):1285–1314.
- De Mello, L. och Tiongson E. (2006). Income Inequality and Redistributive Government spending. *Public Finance Review*, 34(3): 282–305.
- Drechsel-Grau, M., och Schmid, Kai D. (2014). Consumption Savings Decisions under upward-looking comparisons. *Journal of Economic Behavior and Organization*, 106: 254–268.
- Duesenberry, J. (1949). *Income, Saving and the Theory of Consumer Behaviour*. Cambridge: Harvard University Press.
- Dynan, K. E., Skinner, J., och Zeldes, S. P. (2004). Do the Rich Save More? *Journal of Political Economy*, 112(2): 397–444.
- Foellmi, R., och Zweimüller, J. (2006). Income Distribution and Demand Induced Innovations. *Review of Economic Studies*, 73(4): 941–960.
- Galor, O., och Joseph Z. (1988). Income Distribution and Investment in Human Capital: Macroeconomics Implications. Working Paper No. 197, Department of Economics, Hebrew University.

- Galor, O., och Zeira, J. (1993). Income Distribution and Macroeconomics. *Review of Economic Studies*, 60: 35–52.
- Georgarakos, D., Haliassos, M., och Pasini, G. Household Debt and Social Interactions. *Review of Financial Studies*, 27 (5):1404–1433.
- Halter, D., Oechslin, M., och Zweimuller, J. (2014). Inequality and Growth: The Neglected Time Dimension. *Journal of Economic Growth*, 19(1): 81–84.
- Hassler, J., Rodriguez, M., och Zeira, J. (2007). Inequality and Mobility. *Journal of Economic Growth*, 12(3): 235–259.
- Kaldor, N. (1956). Alternative Theories of Distribution. *Review of Economic Studies*, 23(2): 83–100.
- Kumhof, M., Ranci ere, R., och Winant, P. (2015). Inequality, Leverage, and Crises. *The American Economic Review*, 105(3): 1217–1245.
- Madsen, J. B. (2016). Health, Human Capital Formation and Knowledge Production: Two Centuries of International Evidence. *Macroeconomic Dynamics*, 20(4): 909–953.
- Milanovic, B. (2016). *Global Inequality: A New Approach for the Age of Globalization*. Cambridge: Harvard University Press.
- OECD (2015). In it together: Why Less Inequality Benefits All. Paris: OECD.
- Okun, A. (1975). *Equality and Efficiency: The Big Trade-off*. Washington DC: Brookings Institution.
- Ostry, J.D., Berg, A., och Tsangarides C. G. (2014) Redistribution, Inequality and Growth. IMF Staff Note.
- Perotti, R. (1996). Growth, Income Distribution, and Democracy: What the Data Say. *Journal of Economic Growth*, 1: 149–187.
- Persson, T., och Tabellini, G. (1994). Is Inequality Harmful for Growth? *American Economic Review*, 84(3): 600–621.
- Pickett, K. E., och Wilkinson, R. G. (2015) Income Inequality and Health: A causal review. *Social Science & Medicine*, 128: 316–326.
- Rajan, R. (2010). *Fault Lines: How Hidden Fractures Still Threaten the World Economy*. Princeton: Princeton University Press.
- Reich, R. (2010). *Aftershock: The Next Economy and America's Future*. New York: Knopf.

- Riksbanken (2017). Finansiell Stabilitet 2017:1.
- Rodrik, D. (1998). Why do More Open Economies Have Bigger Governments? *Journal of Political Economy*, 106(5): 997–1032.
- Stiglitz, J.E. (2012). *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future*. W. W. Princeton NJ: Norton & Company.
- Voitchovsky, S. (2005). Does the Profile of Income Inequality Matter for Economic Growth?. *Journal of Economic Growth*, 10(3): 273–296.

6. Appendix

Tabell 6.1 Sammanfattning av tidigare studier

Författare	Effekt	Observer- vationer	Typ av länder	Data- struktur	Mått på ojämlikhet	Kvalitet på ojämlikhetsdata
Alesina och Rodrik (1994)	-	70	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Inkomst	Låg
Alesina och Rodrik (1994)	-	49	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Förmögenhet	-
Clarke (1995)	-	74	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Inkomst	Låg
Perotti (1996)	-	67	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Inkomst	Låg
Perotti (1996)	-	67	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Inkomst	Låg
Galor och Zang (1997)	-	73	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Inkomst	Låg
Deininger och Squire (1998)	-	87	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Inkomst	Hög
Deininger och Squire (1998)	-	87	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Inkomst	Hög
Deininger och Squire (1998)	-	64	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Förmögenhet	-
Li och Zou (1998)	+	185	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög
Li och Zou (1998)	+	185	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög
Li och Zou (1998)	-	37	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Inkomst	Hög
Tanninen (1999)	-	49	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Inkomst	Hög
Deininger and Olinto (2000)	-	300	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Panel	Förmögenhet	-
Deininger and Olinto (2000)	+	108	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög
Forbes (2000)	+	135	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög
Sylwester (2000)	-	54	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Inkomst	Hög
Barro (2000)	+	146	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög
Barro (2000)	+	80	Utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög
Barro (2000)	-	66	Utvecklingsländer	Panel	Inkomst	Hög
Castelló och Doménech (2002)	-	83	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Förmögenhet	-
Banerjee och Duflo (2003)	+	98	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög
Banerjee och Duflo (2003)	-	98	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög
Banerjee och Duflo (2003)	+	98	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög

De la Croix och Doepke (2003)	-	83	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög
Bleaney och Nishiyama (2004)	+	42	Utvecklade länder	Tvårsnitt	Inkomst	Hög
Bleaney och Nishiyama (2004)	+	42	Utvecklingsländer	Tvårsnitt	Inkomst	Hög
Odedokun och Round (2004)	-	63	Afrikanska länder	Tvårsnitt	Inkomst	Hög
Knowles (2005)	-	40	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Inkomst	Hög
Knowles (2005)	-	27	Utvecklade länder	Tvårsnitt	Inkomst	Hög
Knowles (2005)	-	30	Utvecklingsländer	Tvårsnitt	Inkomst	Hög
Voitchofsky (2005)	-	81	Utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög
Bengoa och Sanchez-Robles (2005)	+	80	Utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög
Sarkar (2007)	-	62	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Inkomst	Hög
Castelló (2010)	-	474	Utvecklingsländer	Panel	Förmögenhet	-
Castelló (2010)	-	236	Utvecklade länder	Panel	Förmögenhet	-
Castelló (2010)	-	119	Utvecklingsländer	Panel	Inkomst	Hög
Chambers och Krause (2010)	-	240	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög
Khalifa and El Hag (2010)	-	70	Utvecklingsländer	Panel	Inkomst	Hög
Khalifa and El Hag (2010)	+	70	Utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög
David och Hopkins (2011)	-	63	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Inkomst	Hög
David och Hopkins (2011)	-	450	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög
Woo (2011)	-	61	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Inkomst	Hög
Woo (2011)	-	57	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Tvårsnitt	Förmögenhet	-
Herzer and Vollmer (2012)	-	572	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög
Herzer and Vollmer (2012)	-	624	Utvecklingsländer	Panel	Inkomst	Hög
Halter et al. (2014)	+	227	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög
Halter et al. (2014)	-	227	Utvecklingsländer & utvecklade länder	Panel	Inkomst	Hög
Thewissen (2014)	+	122	OECD	Panel	Inkomst	Hög
Cingano (2014)	-	127	OECD	Panel	Inkomst	Hög

Källa: Översatt och utvecklad från Neves (2016).

Inkomstskillnaderna i OECD-länderna har ökat stort under de senaste decennierna. Utvecklingen har aktualiserat frågan om vilken effekt ökad ojämlikhet har på ett lands ekonomiska tillväxt. I denna rapport diskuteras olika teorier om hur sambandet ser ut och resultaten från empiriska studier på området sammanställs och diskuteras. Översikten visar att sambandet varierar beroende på vilka mått på tillväxt och ojämlikhet som använts, samt vilka länder och vilken tidsperiod som studeras. Dock har de senaste årens forskning allt mer lyft fram att ökad ojämlikhet kan vara ett hot mot länders tillväxt – inte minst pekar tongivande forskning från IMF och OECD i den riktningen.

Januari 2018

ISBN 978-91-566-3327-0

www.lo.se

